

salvator

DAVIDSFONDS

GROENCOMITE

HEEMVRIENDEN

KESSELS DRIEMAANDELIJKS CULTUREEL TIJDSCHRIFT

Nr 18

Mei 1976

1

HET JAAR VAN DE LANDSCHAPPEN

De landschappen van onze jeugd, wij hebben ze verwoest met een ijver alsof ons leven er van afhing. Wie nog een glimp wil opvangen van de purpere hei en de stille Kempen, zoals Armand Preud'homme die gloedvol bezongen heeft, wordt verzocht zich te haasten, want de waanzin van de meeste politiekiers in dit land kent geen grenzen meer !

En wanneer enkelingen, met de beste bedoelingen, tegen deze waanzinnige vernielzucht in opstand komen, laten diezelfde politieke mandatarissen meestal niets onverlet om deze 'naïeve dagdromers' in een zo ongunstig mogelijk daglicht te stellen. Ook in Kessel...

Toch heeft men op hoger vlak ingezien - enkelen althans - dat het zo niet verder kan, wil men het allerlaatste stukje natuur- en landschappelijk schoon in ons veel te kleine landje niet voor immer laten verloederen.

Daarom heeft men, na het jaar van de Vrouw en na het Monumentenjaar en na het jaar van de Verzoening, dat wij het jaar van de Belgische Haat en Schande noemen, er nog een jaartje bij gecreëerd; het jaar van de Landschappen.

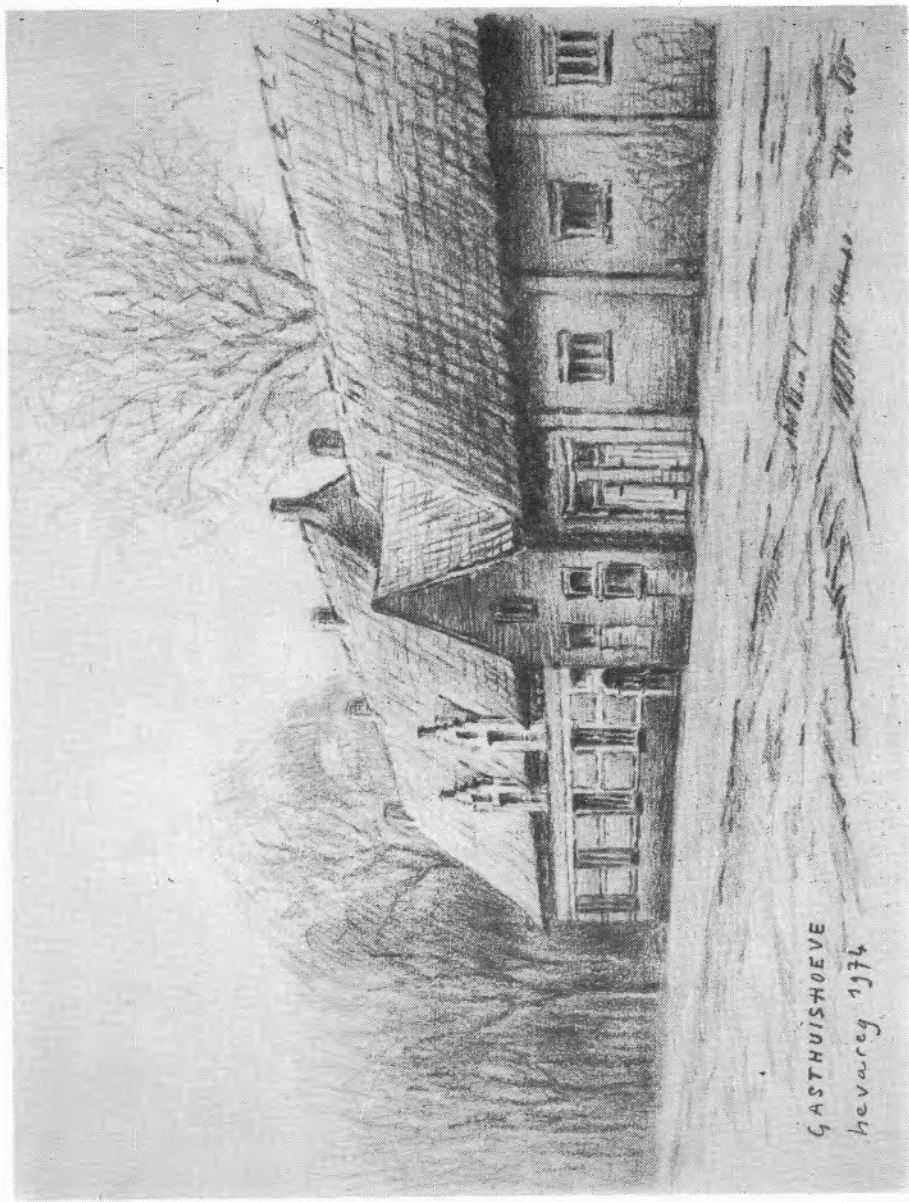
En met al onze nog steeds 'naïeve ijver' hebben wij, aansluitend aan het jaar van de Landschappen, er plaatselijk iets willen aan doen door verschillende wandelwegen in Kessel uit te stippelen.

Onze medewerker Marc Verreydt, tekende een juweeltje van een kaart waar al de straten, wegen en wegeltjes, alsmede de bezienswaardigheden van onze gemeente in perspectief opgetekend staan. Heel wat oude benamingen - vele ervan waren in de vergeethoek geraakt - staan er op vermeld en wel zodanig dat wij deze kaart een uniek document kunnen noemen waarop wij terecht fier mogen zijn !

U kan deze kaart bestellen bij een van onze medewerkers tegen betaling van F 50 of door storting op bankrekening 320-0405166-67 of postrekening 000-0603726-95 van Herman Van Regenmortel, Kessel.

Op gebied van landschappelijk schoon is het door ons uitgestippelde en bewegwijzerde 'SALVATORPAD' (wandeling A of A1) ongetwijfeld de mooiste wandeltrip in Kessel. Wij maken dan ook graag van de gelegenheid gebruik U een korte omschrijving van ons SALVATORPAD te geven.

Vertrek aan onze prachtige dorpskerk waar we afdalen naar 'd'Elzen' of het Kerkebroek waar weldra de "Elfurenbloemetjes", het Maarts Viooltje en een zee van witte anemoontjes weer gaan bloeien. Over 'Krabbekensdijk' - zo heette vroeger deze weg in de volksmond - verdwijnen we uit de beemden in de Rotten, maar eerst kijken we nog eens om naar onze Salvatorkerk : hoe prachtig troont ze niet boven deze vlakke beemden die zes meter lager gelegen zijn dan de voet van onze dorpskerk. Er zijn weinig dorpen in onze provincie die zo iets nog kunnen bieden !

GASTHUISHOEVE
heuvareg 1976

1976
1976
1976

Voor hoelang nog, want een volkomen overbodige express-weg zal ook dit laatste prachtige stukje landschap voor immer vernietigen! Is er dan echt in ons gemeentebestuur niemand met een 'Kessels voelend hart' die het de moeite waard vindt hiertegen iets te ondernemen?

De Rotten waren vele eeuwen geleden een turfwinningengebied. Diepe grachten doorsnijden dit waterrijk landschap. Deze kanalen komen bijeen in de Rottegracht. Op die plaats kan men nu nog het 'turfhaventje' terugvinden. Aan de wegsplitsing voor een weide kunnen we twee richtingen uit : Rechtdoor naar de Bartstraat waar we de Verbrande- of de Berthoeve voor ons zien, vroeger een omwalde hoeve. Aan het nieuwe kapelletje van O. L. Vrouw van Vlaanderen wandelen we over de asfaltweg naar links. Op de tweesprong in het bos mochten we ook direkt links afslaan om naar de Bartstraat te trekken. Rechts aldaar liep er een voetpad naar Berlaar over 't Gewad, vroeger een doorwaadbare plaats door de Nete; de oudste verbindingsweg naar Berlaar. Tegen de Netebeemden zien we de hoeve van Lembregts, in de 16e eeuw de Wiels-hoeve en veel later de Spookhoeve genoemd. Hier staat de oudste schuur van Kessel, met origineel gebinte van 1608. Achter de hoeve een oude Nete-arm (Wiel) : Pennekensput waar weldra de waterlelies hun hartje (?) kunnen ophalen. De velden van de Bert (verkeerdelijk later Bart genoemd) zijn de vruchtbaarste van Kessel. Ze liggen op een hoge rug tussen de Nete, de Rotte- en de Lindekensbeek.

Aan de Berlaarsesteenweg - even opletten a. u. b. - wandelen we in 'de bossen van den baron'. Rechts het Kesselhof. De schoonste zijde van het 19e eeuwse Italiaanse kasteel ligt echter langs de Zuidkant (Nete). In het park verschillende merkwaardige bomen en de grootste beuken die we in de gemeente aantreffen. Sinds enkele jaren zijn er in dit park nog zilverreigers neergestreken.

Aan het einde van de hobbelige kasseiweg kunnen we onze wandeling inkorten door links af te slaan en zo langs de waterschans en het gehucht 'de Hoeven', met rechts het goed 'Ten Dijke' te wandelen door een van de 'leien'. Wij belanden zo in de 'dreef van den Baron' of wat er nog van rest. Hier zien we nog een heel oud maar uiterst charmant hoeve-tje staan. Langs de dreef zo terug naar het dorp. Deze verkorte wandeling (wandeling A1) bedraagt 4 km.

We konden echter ook rechts de gruisweg inslaan (wandeling A) naar onze trotse 'Grote Gasthuishoeve'. Paradijselijk gelegen in een bosrijk gebied tussen de Klokkeputstraat en de Zakstraat heeft deze hoeve een hele geschiedenis. Vroeger werd ze ook vermeld als de-Emmaùshoeve of het Elisabethgasthuis. Het hoofdgebouw vertoont enkele 'speklagen' of lagen in witte steen en een sierlijke ingang deur. Even voorbij de hoeve nemen we het smalle dreefje dat naar de 'Kleine Gasthuishoeve' leidt in de 18e eeuw ook de 'Kleinstede' genoemd. Bemerkt het eeuwenoude met klimop begroeide karkot. Het bakhuis werd verleden jaar door de gebroeders Verreydt en Luc Van Herck gerestaureerd. Via de Nieuwe Bevelsesteenweg gaat het nu naar de hoeve die op een honderd-

tal meter rechts in de velden ligt, De Muizenhoeve (hoeve van het klooster van Muizen). De votiefsteen boven de voordeur verraad dat de huidige hoeve (terug) opgebouwd werd in 1735. Op het erf tegen de grote schuur een merkwaardig hondenhok dat er ook al zeker honderd jaar staat. Boven het keldervenster een afweerkrans; dit om de boze geesten uit het huis te houden (op onze aanvraag werd het kruis terug gekalkt). We zagen ook nog afweerkransen op de bakhuizen van de beide Gasthuishoeven. De Muizenhoeve was vroeger geheel omwaterd. Achter deze hoeve ontspringt de Lindekensbeek, die een groene streep trekt in de richting van het dorp. Zie eens wat een dal dit kleine beekje heeft uitgesleten! Over het Hoogveld trekken we naar de Oude Bevelsteenweg. Gans dit gebied - honderden meter links en rechts - steekt vol met bewoningssporen (vermoedelijk) uit de Gallo-Romeinse periode. We steken de oudste weg van Kessel over en belanden van de 'Bogaertse heide' op de 'Blauwen Hoek'. In de omgeving van het Blauwhof (Dries Van den Broeck) hebben we een mooi gezicht op het Visseneinde en de omringende bossen. In deze omgeving werd in het begin van deze eeuw naar steenkool geboord. (daarover later meer) We keren dan terug naar de Oude Bevelsesteenweg; langs het kapelletje gaan we over de nieuwe verkaveling langs de Veldstraat naar de dorpskom. Totale afstand van de grote wandeling $\pm$ 6 km.

Veel wandelgenot !

Gerestaureerd bakhuis van de Kleine Gasthuishoeve

'T KARNON

In de jaren na de eerste wereldoorlog werden er zo wat in alle dorpen gedenktekens en monumenten opgericht tot nagedachtenis van de gesneuvelde soldaten. Ontroerende plechtigheden met lange toespraken grepen plaats. Onder de tonen van de Brabançonne, in sourdine gespeeld door de plaatselijke fanfares, werden gedenkstenen onthuld.

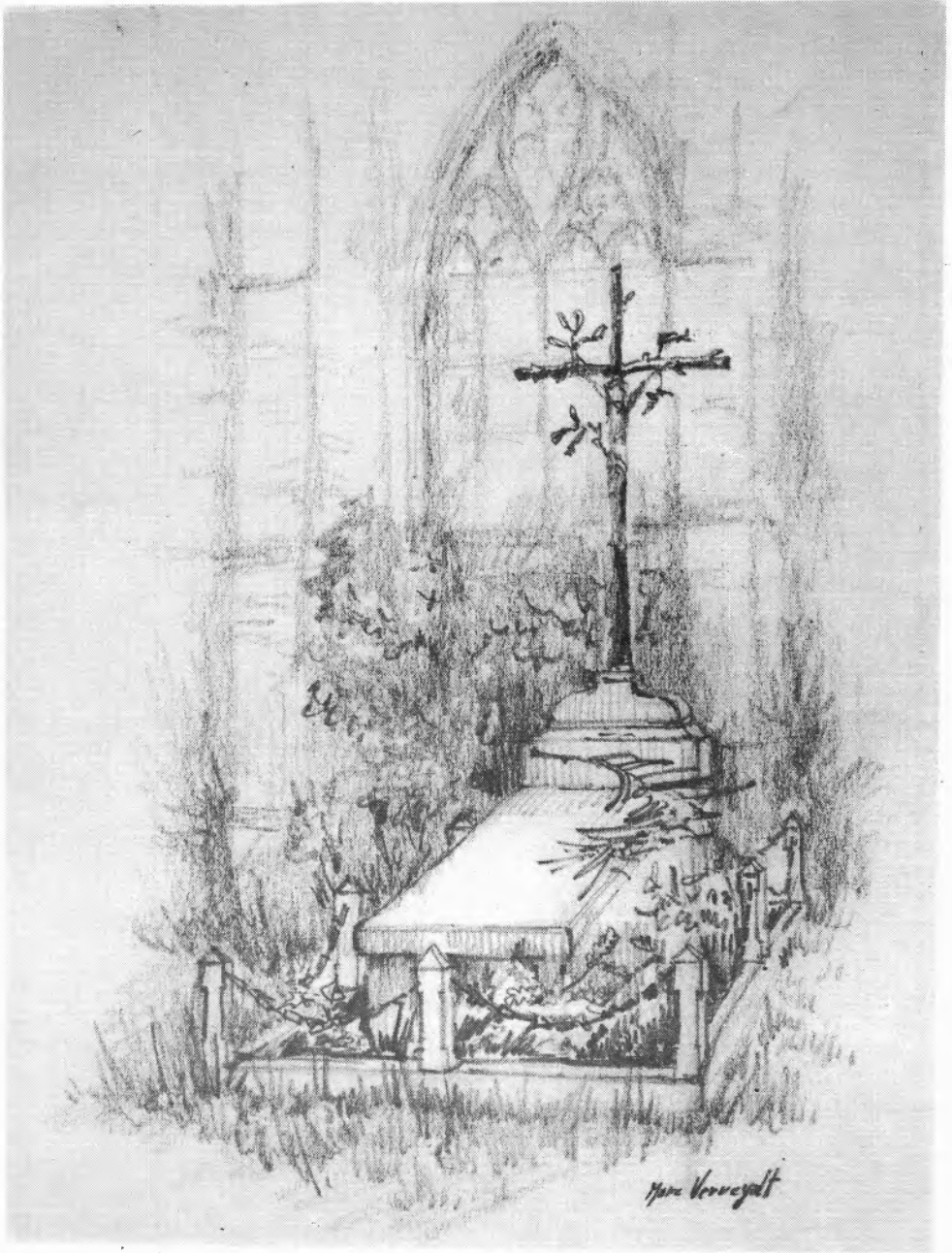
Om de ruwheid van de onmenselijke oorlog nog meer kracht bij te zetten, kregen sommige gemeenten uit de rijke oorlogsbuit een kanon ten geschenke. Gewoonlijk werd die oorlogstrofee op het gemeenteplein vlak voor het monument van de gesneuvelden geplaatst. Een welverzorgd bloemenperkje met rode rozen maakte het geheel ontroerend schoon.

Ook hier in ons duurbaar Kessel wou men natuurlijk niet ten achter blijven en enkele oudstrijders en invaliden, echte vechtjassen uit de vuurlinie, staken de koppen bij elkaar om het gemeentebestuur er toe aan te zetten ook eens iets te doen voor onze helden ! Het werd echter geen monument doch een soort van praalgraf waar ze de stoffelijke overschotten konden bijzetten. Op het kerkhof zochten ze naar een geschikte plaats, vlak voor het zijportaal, waarvan bij mijn weten, de deur nog maar eens is open geweest. Het werd een arduinen tombe, omspannen met enkele sierpaaltjes, voorzien van een keten in zilvermetaal. Bovenop prijkte het zwarte ijzeren kruis, gedenkteken van de Boerenkrijg. Vroeger jaren stond het nog tegenover de houten windmolen, op de molenberg, maar bij het leggen van de stoepen hebben ze het botweg afgebroken en is een hele tijd zo maar ergens in een poort tegen de grond blijven liggen. Het kruis is destijds nog gesmeed door meester kunstsmid Lodewijk van Boekel. Op de tombe van het graf lag een gesmede palmtak en in het gesteente stond in eenvoudige letters gebeiteld :

Door onrecht, ruw geweld
Voor plicht en eer geveld.

Rondom lagen enkele kransen met zilverkleurige blaadjes die altijd kleperden in de wind. Het geheel deed zeer eenvoudig en iets wat rommelig aan.

Ieder jaar op 11 november was er een mis voor de gesneuvelden en bij het graf had telkens een korte plechtigheid plaats. De burgemeester, een paar raadsleden en de oudstrijders stonden er omheen met de vlag. Een van hen hield een ontroerende toespraak en de kinderen van de meisjesschool zongen onder de kundige leiding van zuster Alderica een passend liedje.

kessel

Toeristische wardelkaart

*Uitgegeven door:
Davidsfonds Groencomité
Heemverriender*

DETAIL TOERISTISCH

Leger

A Sa

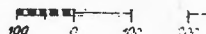
A₁ Verke

B Terl

C Net

D Fort

Schaal:

*Getekend door
- 197*

nde

alvatorpad

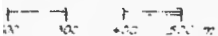
ort Salvatorpad

rlakerpad

tepad

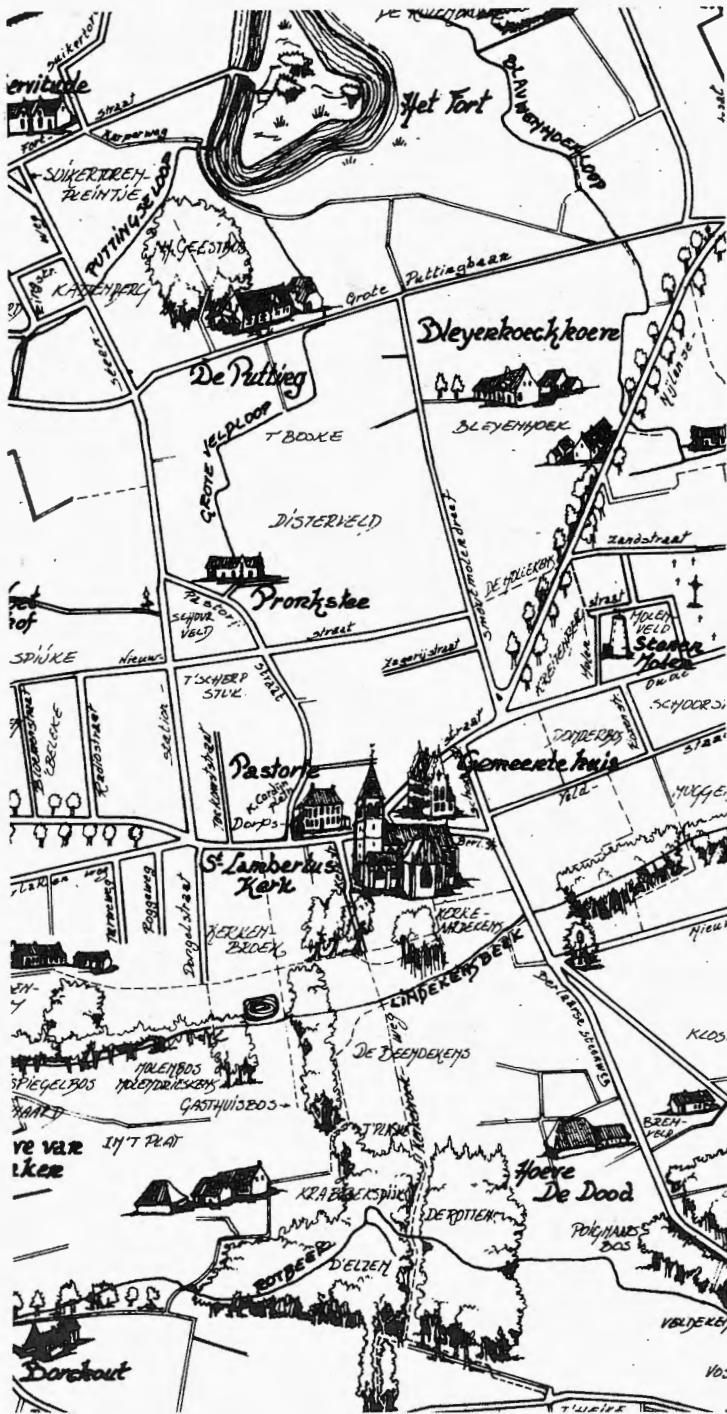
rt wandeling

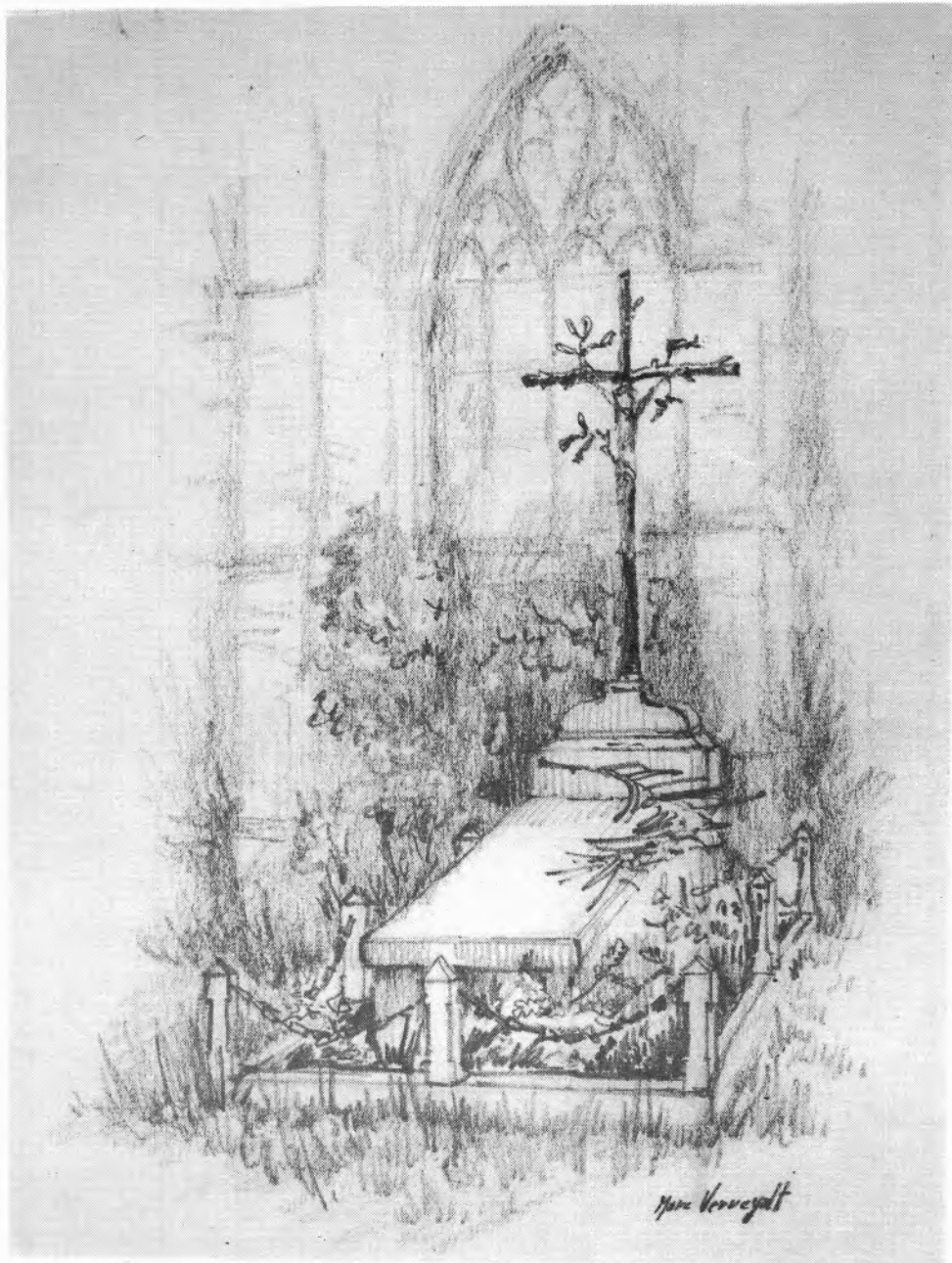
1/10.000

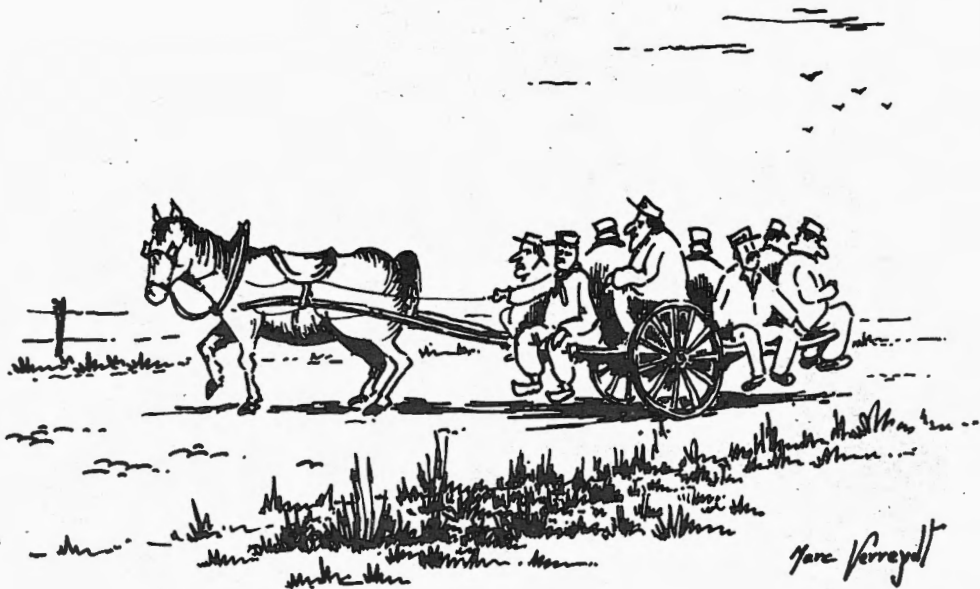
Marc Verreydt

1976 -

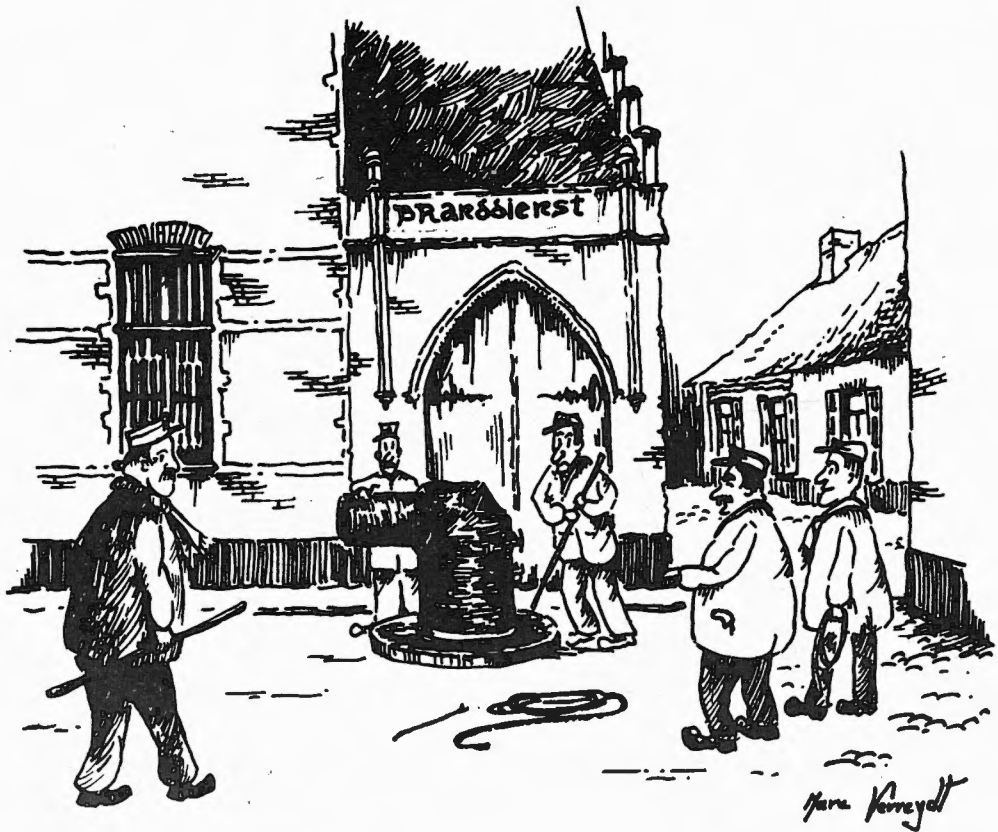

Max Verwey

het stormklokje luidde, vlogen de deuren overal open en de mensen holden de straat op in de mening dat er ergens een huis in lichtelaaie stond en riepen luidkeels 'Brand ! Brand !' Jef Bouwen, de secretaris, kwam de trappen van 't gemeentehuis afgestormd en riep 'Ja, mensen het brandt ! Ik riek het al !' Marus Van Hout, de grafmaker en pompier, en Sooi Bas, de kapitein, de kepie schuin op het hoofd, renden naar de Branddienst achter het gemeentehuis en haalden alvast de brandspuit te voorschijn en brachten de nodige darmen en vouwemmer-tjes in gereedheid. Frits, de slager en Jefke Matthijs op zijn klompen, want die was juist in zijn tuin bezig, kwamen buiten adem hun collega's helpen en daar kwam Gustje den Draaier ook al aan gefietst. Met hun vijven stonden ze dra vertrekkensgereed. Ieder zag er zenuwachtig en gespannen uit, maar niemand wist waar naar toe. Toen de koster van de toren kwam, erg moe van de hoge klimpartij, en al die drukte zag, vroeg hij aan de secretaris, die bij een troepje mensen het aan 't uitleggen was, wat het allemaal te betekenen had. En ja, toen ... viel de brave man zijn frank. Hij zelf had immers aan 'de koster gevraagd de stormklok te luiden. Hij was er deerlijk ingelopen. Geen wonder dat er nog lang hartelijk om gelachen werd.

Het was in datzelfde jaar dat ook Kessel zijn kanon in ontvangst mocht nemen. Op een dag werd aan de 'Branddienst' een zwaar stuk afge- laden. Het was van een zeer speciaal model, niet zo maar een kanon- neke-van-overal! Wielen waren er niet aan. Het rustte op een zware, ronde ijzeren plaat. De loop was tamelijk kort, maar had wel een dia- meter van 30 cm. Het deed geweldig log aan. Ik meen dat het een soort mortier moet geweest zijn van Duitse makelij. Het was in ieder geval een enig stuk. Het stond daar nu op het troittoir en had van de voorbijgangers en de straatbengels veel bekijks.

Weken gingen voorbij en het bleef er maar staan. De gemeente moet er waarschijnlijk weer geen verblijf mee geweten hebben. Om nu echt eens iets origineel of mooi te maken, daarvan hebben ze hier nooit veel ver- stand gehad!

Op een zomeravond kwamen de pompiers in groot ornaat en gezeten op de platte bierwagen van de 'Hengstenboer' aanrijden. Het waren stoe- re knapen met rode koppen en dikke speknekken. Na lang beraad heb-

ben ze dan het logge ding op het pleintje vlak voor het gemeentehuis gesjouwd. Het ging natuurlijk niet zonder moeite, maar met de nodige krachtwoorden kwam het allemaal dik in orde. Achteraf hebben ze er nog een goei pint op gepakt in de 'Kroon' en 't was nodig ook.

Het moet wel zijn dat het nog geen algehele voldoening schonk, want enkele maanden nadien, werd het dan weer eens verhuisd naar het kerkstraatje, achter het hofke van de grafmaker. Het stond daar tussen de hoge netels en rood van het roest. De overheid heeft er dan verder geen aandacht meer aan geschonken. Voor haar was de kous af! Maar de straatbengels hebben er des te meer plezier aan beleefd. Dageelijks werden er ware veldslagen geleverd en met bakstenen op de loop gebonkt. Het brons klonk als een klok en de bengels gaven maar katoen dat het weergalmde over het hele dorp. Het was zo wat een nieuwe verzamelplaats geworden voor de straatjeugd. Na schooltijd riepen ze el-

kaar toe : "Gaaf ge niet mee naar 't karnon?" En ieder was steeds bereid zijn leven op het spel te zetten. Met houten sabels en zwaarden hakte men op de vijand los. Menige rakker kwam huilend thuis met schrammen en builen overladen, tot grote ergernis van de brave moeders. Ook de meisjes vonden er hun gading, maar deden het minder hartstochtelijk. Ze speelden er huizeke en poetsten hier en daar de koperen ringen en radertjes op. Klein broertje reed paardje op de enorme loop en kroop er soms zelf in, zodat nog alleen zijn hoofdje zichtbaar was.

De jongens die 's morgens naar de catechismusles gingen en 's zondags naar die van volharding, vonden er hun bezigheid en mijnheer de onderpastoor had altijd last om de bengels in de kerk te krijgen. Kwamen de rakkers te laat op school dan klonk het steeds : 'Aan 't karnon blijven spelen, meester !' Dat 'karnon' was de attractie voor de straatbengels en wie was dat niet in die tijd ?

Jaren heeft het daar gestaan tot er een nieuwe veldwachter kwam. Die nam zijn intrek bij Marus de grafmaker. Hij heeft later het huisje gekocht en liet een hoge betonnen muur om het hofke plaatsen. Het 'karnon' moest natuurlijk daar dan weg. Het werd aan de overkant van de straat gesjouwd, tegen de kerkestichel, u weet wel waar die telefoonpalen altijd lagen !

Weer gingen er jaren overheen en enkele tijd voor de mobilisatie was 't karnon plots verdwenen en niemand herinnert zich nog waar naartoe !

Ghislain Verreydt

WAT TOPONIEMEN ONS LEREN

Enkele eeuwen voor Christus was onze huidige dorpskom of onmiddellijke omgeving reeds bewoond. De toenmalige primitieve bevolking deed aan landbouw en veeteelt. Deze 'Kesselaars' bewerkten de vruchtbare hellingen en valleien van de beken en de Grote Nete. In de uitgestrekte heide, die toen bijna gans onze gemeente overdekte, kon het vee grazen en werd het nodige hout gevonden om de schamele hutten te verwarmen en te verlichten. De afgestorvenen werden niet begraven, wel verast. De asse werd in urnen of lijkvazen verzameld en deze werden bijgezet op de velden gelegen langsheen de Liersesteeweg, omgeving Bloemen- en Radiostraat. Nog niet zolang geleden werden hier nog heel wat urnen of wat er nog van restte, door de ploegschaar vernield. In 1960 is aan het Bloemenstraatje een nog praktisch ongeschonden urne opgegraven. Werd deze begraafplaats ook nog door andere volkeren, die de oorspronkelijke verjoeg of er zich mee vermengde, gebruikt ? Vermoedelijk wel. De toponiem of de naam van de oude begraafplaats 'het Beleke' is ons inziens zeer sprekend : 't Beleke of het Beeldje - in de 17e eeuw naast het Beleke ook de Belekens, waarmede men andere velden aanduidde -, zijn velden waarop bepaalde beeldjes gevonden werden. Waren het afgodsbeeldjes uit de Gallo-Romeinse periode ?

January 18

VORSTERDECKELANS

. Klimt de eeuwenoude benaming 'Donderbos', gelegen tegen de Oude Bevelsesteenweg en de dorpskom, op tot deze vóór -christelijke periode : bos gewijd aan Thonar, de god van de donder ? Waren Hel, Hemel en Vagevuur, nu nog zeer gekende hoeven onder Kessel, in diezelfde periode bepaalde plaatsen in een heilig bos ? Of zijn Hemel en Vagevuur ontstaan naar analogie van Hel, hoeve gelegen op een helling, of in een 'del', in een laag gelegen gebied ? 'Hagen' kunnen omtuinde begraafplaatsen zijn uit de Gallo-Romeinse periode. We vinden een 'Weelhage' terug langsheen de Nieuwe Bevelsesteenweg, en er was ook nog ergens een 'Duvelshage' die we echter niet kunnen lokaliseren.

Na de Gallo-Romeinse periode kwamen de Franken - vanaf de 4e eeuw - onze gewesten overspoelen. Talrijk waren hun nederzettingen in onze streek. Ook te Kessel vinden we verschillende sporen terug van deze landbouwbevolking : aan de Molenberg maakten ze vermoedelijk hun 'biest' of driehoekig plein, oorspronkelijk een afgesloten ruimte waarin het vee gedreven werd. Later groeide dit plein dikwijls uit tot dorpscentrum (driehoekige dorpspleinen o. a. te Berlaar, Grobbendonk, Morkhoven, enz.). Andere stichtingen die niet tot dorpskernen uitgroeiden waren hier o. a. het Visseneinde, oorspronkelijk het Vissegem-einde, en Duffegem ergens aan de westkant van onze gemeente gelegen. Waren dit twee 'heemnamen', dan vinden we uit diezelfde periode nog enkele sala, zele of woonplaatsnamen : Roesselberg in de heide aan de Kleine Nete, en de naam Viersel (vier-sala) ergens aan de Hemelhoeve ...

Dan kwam de tijd van 'St-Willibrord en zijn gezellen'. Het christelijk geloof dat reeds in onze streek gekend was, werd toen algemeen aanvaard. De 'predikplaatsen' lagen steeds buiten de bewoonde kernen. Zijn de vele kreten- of kreitenbenamingen een verre herinnering aan deze tijd ? Bij ons lag een Kretienberg en een Kretienburg ten zuiden van de Smoutmolenhoeve (omgeving van de stenen molen). Wordt van diezelfde 'Smoutmeule' niet verteld dat daar vroeger een klooster was. Wellicht een hoeve uitgebaat door monniken. Was deze hoeve misschien geen 'hoba', een schenking van de Karolingers om het bekeringswerk aan te moedigen en de plaatselijke clerus te steunen. De hoeve was ooit eigendom van de kerk van Kessel. Of maakte deze zeer oude hoeve deel uit van de uitgestrekte goederen die aan St. Willibrord geschonken werden en later overgemaakt aan de abdij van Echternach ? Er was verder nog een munaard of Monniksaard, dus een veld eigendom van of bewonnen door monniken. Welke ? Dit veld ligt ergens aan het Kapelleke (Liersesteenweg). In de 16e eeuw lagen bepaalde velden van de Smoutmolenhoeve ook in diezelfde omgeving. Er zit dus waarschijnlijk heel wat waarheid in die legende over de Smoutmolenhoeve. Zo zouden we nog verder kunnen grasduinen in de meer dan vijfhonderd benamingen die we hier te Kessel verzamelden. Als in een gebroken spiegel zien we iets terug uit het verre verleden, weliswaar onvolledig maar toch boeiend.

Redactie en lay-out : H. Van Regenmortel

Frans Lens

Verantwoordelijke Uitgevers

DAVIDSFONDS KESSEL
Romain Verreydt
Landstraat, 37/2
2508 KESSEL

GROENCOMITE KESSEL
Herman Van Regenmortel
Salvatorbaan, 9
2508 KESSEL

HEEMVRIENDEN KESSEL
Frans Lens
Berlaarsesteenweg, 31
2508 KESSEL